

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2018

YEARBOOK

2018

ГОДИНА 9
БРОЈ 12

VOLUME IX
NO 12

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2018
YEARBOOK**

ГОДИНА 9
БР. 12

VOLUME IX
NO 12

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

вонр. проф. Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Виолета Димова

вонр. проф. Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

доц. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Цанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Ѓуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија
проф. д-р Светлана Јакимовска, доц. д-р Марија Кукубајска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска, доц. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, доц. д-р Даринка Маролова, доц. д-р Весна Коцева, виш лектор м-р Снежана Кирова, лектор м-р Наталија Поп-Зариева, лектор м-р Надица Негриева, лектор м-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска

(македонски јазик)

лектор м-р Биљана Петковска, лектор м-р Крсте Илиев, лектор м-р Драган Донеv
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип Р. Македонија

**YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Violeta Dimova, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD — University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Ridvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD — University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kkona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neoflt Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Ass. Prof. Marija Kukubajska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD, Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD, Ass. Prof. Darinka Marolova, PhD, Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD, lecturer Snezana Kirova, MA, lecturer Natalija Pop-Zarieva, MA, lecturer Nadica Negrievska, MA, lecturer Marija Krsteva, MA

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Petkovska, lecturer Krste Iliev, lecturer Dragan Donev

(English language)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201 2000 Stip, Republic of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

----- ЈАЗИК

Марија Леонтиќ

ГРАМАТИЧКАТА КАТЕГОРИЈА ПАДЕЖ ВО ТУРСКИОТ
ЈАЗИК И НЕГОВО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

THE CASES IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR TRANSLATION

EQUIVALENTS IN MACEDONIAN LANGUAGE 9

Марија Соколова

АСОЦИЈАТИВНОТО ПОЛЕ НА СТИМУЛУСОТ ГЛУП ВО
АСОЦИЈАТИВНИТЕ РЕЧНИЦИ НА МАКЕДОНСКИОТ, СРПСКИОТ,
БУГАРСКИОТ И РУСКИОТ ЈАЗИК

Marija Sokolova

THE ASSOCIATIVE FIELD OF THE STIMULUS STUPID IN THE
ASSOCIATIVE DICTIONARIES OF THE MACEDONIAN, SERBIAN,
BULGARIAN AND RUSSIAN LANGUAGES 17

----- КНИЖЕВНОСТ

Krste Iliev, Natalija Pop Zarieva, Dragan Donev

SOME COMMON TRAITS SHARED BY ENGLISH RENAISSANCE

REVENGE TRAGEDIES 25

Славчо Ковилоски

КНИЖЕВНОТО И ИСТОРИСКОТО ЗА СИРМА ВОЈВОДА

Slavcho Koviloski

THE LITERARY AND HISTORICAL WORKS ABOUT SIRMA VOIVODA 33

Ранко Младеноски

РАСКАЗИ НА ЕТГАР КЕРЕТ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

Ranko Mladenoski

STORIES BY ETGAR KERET IN MACEDONIAN 43

Ева Ѓорѓиевска

РАЗВОЈНИТЕ ФАЗИ НА СРЕДНОВЕКОВНАТА ИТАЛИЈАНСКА ПОЕЗИЈА

Eva Gjorgjievska

THE DEVELOPMENT OF THE ITALIAN MIDDLE AGES POETRY 49

Фатмире Вејсели

ИНТЕРСУБЈЕКТИВНА АНАЛИЗА ВО ДРАМАТА НА
МАРИЛУИЗЕ ФЛАЈСЕР „ЧИСТИЛИШТЕ ВО ИНГОЛШТАТ“

Fatmire Vejseli

INTER-SUBJECTIVE ANALYSIS BETWEEN MOTHER AND SON

IN MARILUISE FLEISSER'S PLAY: THE PURGATORY IN INGOLSTADT 57

Krste Iliev, Natalija Pop Zarieva, Dragan Donev

ATTITUDES TO POETRY IN THE ANTIQUITY AND TO DRAMATIC

POETRY IN RENAISSANCE ENGLAND 65

Ивана Котева, Махмут Челик

ДОАЈЕНОТ НА ТУРСКАТА КНИЖЕВНОСТ ВО МАКЕДОНИЈА
– ИЛХАМИ ЕМИН

Ivana Koteva, Mahmut Celik

THE DOYEN OF TURKISH LITERATURE IN REPUBLIC OF
MACEDONIA- ILHAMI EMIN

75

----- МЕТОДИКА

Biljana Ivanova, Snezana Kirova, Dragana Kuzmanovska, Marica Tasevska

INVESTIGATION OF INSTRUMENTAL AND INTEGRATIVE MOTIVATION OF
LEARNING SECOND/FOREIGN LANGUAGE IN MACEDONIA

85

Марија Тодорова

МНОГУЈАЗИЧЕН НАСТАВНИК

Marija Todorova

MULTILINGUAL TEACHER

95

Марица Тасевска

МЕСТОТО И УЛОГА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ НИЗ
НАСТАВНИТЕ МЕТОДИ

Marica Tasevska

THE PLACE AND THE ROLE OF THE SPEAKING SKILL IN
THE METHODS OF TEACHING

101

Марица Тасевска, Адријана Хаџи-Николова, Драган Донеv
МОТИВАЦИЈАТА КАКО КЛУЧЕН ФАКТОР ЗА ИЗУЧУВАЊЕ
НА ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ОД
СРЕДНО ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Marica Tasevska, Adrijana Hadzi-Nikolova, Dragan Donev

MOTIVATION AS A KEY FACTOR FOR LEARNING GERMAN
LANGUAGE BY THE STUDENTS OF HIGH SCHOOL

109

----- ПРЕВЕДУВАЊЕ

Даринка Маролова

КУЛТУРНОСПЕЦИФИЧНИ ФЕНОМЕНИ ВО
ИНТЕРЛИНГВАЛНАТА КОМУНИКАЦИЈА
(ГЕРМАНСКИ–МАКЕДОНСКИ, МАКЕДОНСКИ–ГЕРМАНСКИ)

Darinka Marolova

CULTURE-SPECIFIC FENOMENA IN THE INTERLINGUAL COUNICATION
(GERMAN-MACEDONIAN, MACEDONIAN-GERMAN)

119

Драган Донеv, Марица Тасевска, Крсте Илиев

ВЛИЈАНИЕТО НА КУЛТУРОЛОШКИТЕ ОСОБЕНОСТИ ВРЗ
ПРОЦЕСОТ НА ПРЕВЕДУВАЊЕ

Dragan Donev, Marica Tasevska, Krste Iliev

CULTURAL IMPLICATIONS IN THE PROCESS OF TRANSLATION

129

----- *КУЛТУРА*

Marija Krsteva, Dragan Donev, Krste Plev
NEW MEDIA CONTENT – MEME 135

----- *ПРИКАЗИ*

Људмил Спасов, Ирина Петровска
„АКАДЕМСКО ПИШУВАЊЕ 1“ ОД АВТОРКИТЕ ВИОЛЕТА
ЈАНУШЕВА И БИСЕРА К. СТОЈЧЕВСКА 141

UDC 811.163.3'37
UDC 811.163.41'37
UDC 811.163.2'37
UDC 811.161.1'37

Оригинален научен труд
Original research paper

АСОЦИЈАТИВНОТО ПОЛЕ НА СТИМУЛУСОТ *ГЛУП* ВО АСОЦИЈАТИВНИТЕ РЕЧНИЦИ НА МАКЕДОНСКИОТ, СРПСКИОТ, БУГАРСКИОТ И РУСКИОТ ЈАЗИК

Марија Соколова¹

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
marija280280@yahoo.com

Апстракт: Асоцијативните речници помагаат во разграничување на основното од типичното значење на лексемите. За да се дојде до основното значење на некои зборови (глаголи и придавки), потребно е да се разоткрие типичната вонјазична ситуација која е во врска со дадениот збор. Описните придавки најчесто ги опишуваат особините на луѓето, но и на предметите и на појавите. Откривањето на нивното основно значење, значи откривање на типичните ситуации за тие особини, како и типичните учесници за нив.

Во овој труд ќе ги анализираме асоцијативните полиња на стимулусот *глуп* во асоцијативните речници на македонскиот, српскиот, бугарскиот и рускиот јазик.

Клучни зборови: *асоцијативи, асоцијативен речник, асоцијативно поле, глуп, стимулус.*

THE ASSOCIATIVE FIELD OF THE STIMULUS STUPID IN THE ASSOCIATIVE DICTIONARIES OF THE MACEDONIAN, SERBIAN, BULGARIAN AND RUSSIAN LANGUAGES

Marija Sokolova¹

¹Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
marija280280@yahoo.com

Abstract: Associated dictionaries help distinguish the basic meaning from the typical one of the lexemes. In order to arrive at the basic meaning of some words (verbs and adjectives), it is necessary to reveal the typical out-of-language situation that is related to the given word. Descriptive adjectives describe the characteristics of people, but they also describe objects and phenomena. Detection of their primary meaning means revealing typical situations for those features, as well as typical participants for them.

In this paper we will analyze the associative fields of the stimulus stupid in the associative dictionaries of the Macedonian, Serbian, Bulgarian and Russian languages.

Key words: associates, associative vocabulary, associative field, stupid, stimulus.

1. Вовед

Нашиот став, нашиот поглед кон работите во голема мера зависи од општественото, политичкото и културното опкружување. Тоа вонјазично искуство преку асоцијативната, психолошката и когнитивната сфера се пренесува на јазикот, т.е. на семантиката. Тоа симболично може да се претстави преку следниот дијаграм.

График 1 *Линија на формирање на јазичната област*

Вонјазичното искуство не е апсолутно, туку тоа зависи од средината во која припаѓаме. Така, на пример, странците не ги доживуваат работите што се кај нас како што ние ги доживуваме. Тоа се рефлектира и во јазичната област.

Врската меѓу асоцијацијата и зададениот стимулус може да биде:

- **Јазична** – која се состои од основни зборови кои се заеднички за повеќето испитаници и јазици.
- **Вонјазична** – која е предизвикана од досегашното животно искуство на испитаниците. Таа може да биде:
 - **индивидуална** – тоа се идиосинкратични асоцијации со фреквенција еден;
 - **колективна** – која се базира на колективното искуство на испитаниците.

Доколку го анализираме АРМЈ¹ можеме да забележиме дека вонјазична колективна врска создаваат следниве парови стимулус – реакција:

- *Балкан – кан, Балкан – Експрес* (според популарните филмови);
- *Војник – Авганистан* (многу професионални војници од нашава земја беа на мисија во Авганистан);
- *Земја – ЕКВ* (популарниот хит на екс-ју групата ЕКВ: „Ово је земја за нас“);
- *Леб – сол* (според една од најпопуларните македонски групи на поранешните југословенски простори);
- *Сомнително – лице* (според култната драма и претстава во која главната улога ја игра Игор Џамбазов);
- *Образование – СОНК* (во периодот на анкетирање актуелни беа штрајковите на СОНК за подобри услови на вработените во образованието);
- *Се смее – Сашко Коцев* (според моментално најпознатиот комичар во Македонија);
- *Споменик – Александар Македонски* (многу „прашина“ се крена околу споменикот на Александар Македонски);

¹ АРМЈ – Асоцијативен речник на македонскиот јазик, е дел од докторската дисертација на Марија Соколова. Тој е резултат на тест на слободни и дискретни асоцијации. Во него за секој од 50 зададени зборови стимулуси се собрани 500 асоцијации на студенти од различни делови на Републиката.

- *Судство – Хаг* (во Хаг им се судеше на неколкумина македонски државјани, вметнати во вооружените настани во 2001 година);
- *Штрајк – Студентски пленум* (периодот кога се формира Студентскиот пленум кој со протести го изрази незадоволството од најавените промени во високото образование) и многу други.

Не постои цврста граница помеѓу јазичните и културолошките асоцијации. Често пати тие се испреплетуваат. Анализата на асоцијативните полиња покажа дека културолошките асоцијации се статистички поддоминантни од јазичните асоцијации, иако јазичните асоцијации се далеку побројни од културолошките асоцијации.

Јазичните асоцијации може да се поделат на синтагматски и парадигматски. Од АРМЈ се гледа дека асоцијативната врска е појака помеѓу синтагматски поврзаните лексеми.

Јачината на асоцијативната врска се мери според фреквенцијата на реакциите на дадениот стимулус.

Не постои семантичко истражување за кое не би можело да се направи асоцијативен тест. Иако во литературата под семантички истражувања не е наведен асоцијативниот тест како посебна метода на истражување, сепак, тој во помала или поголема мера влијае на потврдување на постоечките резултати или откривање на некои стари, но и на нови семантички појави.

Асоцијативните тестови се покажаа како едни од клучните при истражување на антонимијата, при истражување на создавањето на зборовите, при истражување на концептуализацијата и во компаративните семантички истражувања.

Јасно е дека менталниот лексикон на испитаникот е изворот на асоцијативите. Според тоа, големиот број исти асоцијации упатува на семантичка блискост меѓу асоцијативите, што може да се забележи и во АРМЈ.

2. Предмет, цел и задачи на истражувањето

Различни народи имаат различно сфаќање, различни погледи на светот и различно вонјазично искуство. Поради тоа и нивните ментални лексикони се различни, како што е различен и јазикот на секој народ.

Целта на ова истражување е да се провери дали навистина вонјазичното искуство (политичко, социјално, општествено, културно) кое секојдневно го доживуваме, влијае на нашиот јазик, а особено на семантиката.

Задача на ова истражување беше да се споредат четирите асоцијативни речници на четири различни, но блиски народи: АРМЈ – Асоцијативен речник на македонскиот јазик, АРСЈ – Асоцијативен речник на српскиот јазик, АРБЈ – Асоцијативен речник на бугарскиот јазик и АРРЈ – Асоцијативен речник на рускиот јазик. Споредбата се направи на еден заеднички стимулус, придавката *глуп*, која се наоѓа во сите 4 асоцијативни речници.

3. Популација

Асоцијативните речници се направени врз основа на анкетни тестови спроведени на студентска популација, односно на момчиња и девојчиња на возраст од 18 до 25

години. Според Караулов (1993), младите се идните носители на културниот и општествениот живот на нацијата, па врз основа на нивните реакции може да се планира и скицира идниот културен, политички, јазичен, психолошки и социолошки портрет на нацијата. СЛАР (Словенски асоцијативен речник) е завршен во 2004 година, АРСЈ е завршен во 2005 година, а АРМЈ е завршен 2017 година.

4. Методи и техники на истражувањето

Во истражувањето се земаа предвид само пофреквентните реакции на стимулусот *глуп*. Идиосинкратичните реакции, односно реакциите кои се јавиле само еднаш, не се разгледуваа. За истражувањето се важни реакциите кои се однесуваа на луѓе и реакциите кои се во некаква семантичка врска со стимулусот (синоними, антоними, пароними, хомоними и др.).

Слично истражување е направено од страна на Рајна Драгичевиќ (2010) со споредување на реакциите на три стимулуси: *стар*, *глуп* и *убав*, од три асоцијативни речници: српски, бугарски и руски. Резултатите од тие истражувања укажуваат на постоење на висока сличност во асоцијациите меѓу Србите, Бугарите и Русите, што зборува за културна, социолошка и политичка врска помеѓу овие народи.

Со ова истражување сакаме да провериме како во сето ова се вклопува нашата нација. Иако анализираме само еден стимулус, сметаме дека резултатите би биле слични доколку анализираме два, три, па и повеќе исти стимулуси.

5. Анализа на резултатите

Од табелата подолу може да се види дека одговорите на македонските испитаници се меѓу најхомогените (доколку не се земат предвид единичните асоцијации). Од вкупниот број одговори, 31,3% се различни одговори, а 23,4% се единични одговори. Слична е состојбата на одговорите кај српските испитаници, каде 32,1% се различни одговори, а 22,6% се единични одговори. За разлика од нив, бугарските студенти дале најдивергентни одговори. Од вкупниот број одговори од страна на бугарските испитаници, 42,8% се различни асоцијации, а 32,7% се единични асоцијации. Одговорите на руските испитаници се некаде помеѓу. Тие имаат 35,4% различни асоцијации, а 25,8% единични асоцијации.

Табела 1 Асоцијативното поле за зборот *глуп* во неколку асоцијативни речници

Јазик	Вкупен број асоцијации	Број на различни асоцијации	Број на единични асоцијации
македонски <i>глуп</i>	511	160	120
српски <i>глуп</i>	800	257	181
бугарски <i>тъп</i>	583	250	191
руски <i>глупый</i>	527	187	136

Хомогеноста на одговорите значи дека тој стимулус во менталниот лексикон е стабилен. Гледаме дека придавката *глуп* во македонскиот ментален лексикон е доста стабилна. Малку постабилна од неа е придавката *глуп* во српскиот ментален лексикон.

Трите најфреквентни реакции за стимулусот *глуп* се:

- АРМЈ: *човек, паметен и прост* (смотан)²
- АРБЈ: *човек, паметен и туп*
- АРСЈ: *паметен, човек и ограничен* (*тунав*)
- АРРЈ: *човек, паметен и лудак*

Македонските и бугарските студенти дале речиси исти три најфреквентни асоцијации. Слични се и асоцијациите на српските студенти. Првите две најфреквентни реакции, именката *човек* и придавката *паметен*, се исти за сите четири асоцијативни речници.

Интересно е дека за нас типични претставници со оваа карактеристика (глуп) се: *народ, политичар и добар човек*. Меѓу другите асоцијации со помала фреквенција се среќаваат и: *бабо, дечко и другар*. Можат да се забележат уште и *маж, богат*, па дури и *Македонец и македонски народ* (кои се јавуваат само по еднаш). За Србите типични претставници се: *ученик, плавуша и Босанец*, но има и *полицаец и политичар*, кои се со помала фреквенција. Ваквите реакции кај Србите се резултат на постоењето на многу вицови за плавушите, за полицајците и за Босанците, во кои тие се исмеваат заради некаква глупост. За Русите такви се: *дечко, дете, крал*, но и *маж, ученик, момче, мудрец, студент, другар*. За Бугарите тоа се: *народ, политичар, колега*, но и *момче и студент*.

Гледаме дека постои голема сличност помеѓу типичните претставници за *глуп* кај македонските и бугарските студенти. Поинакви се српските типични претставници на *глуп*. Типичните претставници на *глуп* според руските испитаници се поразлични и тоа се должи, пред сè, на сфаќањето дека малите (младите) се незрели (глупи), а мудроста доаѓа со староста.

Македонците, стимулусот *глуп* ги асоцира на следниве човечки особини: *паметен* (антоним); *неписмен, необразован, наивен, неук, досаден, неинтелигентен, непаметен, смешен, добар човек, мрзелив, неначитан, неразбирлив, неразбран* (придавки) и *прост, смотан, туп* (синоними). Во асоцијативното поле на *глуп* можат да се најдат и зборови со позитивна конотација. Такви се на пример: *паметен 51, добар човек 2, заљубен, мудар, полицаец, професор, студент, човек кој е поразличен 1*. И ова не би требало да нè изненадува бидејќи асоцијациите произлегуваат од моменталното емоционално чувство на испитаниците. Но, интересно е што на глупоста се гледа и како на предност и како на мана.

Слични се реакциите и на бугарските испитаници во однос на човечките особини: *приглуп, смешен, неук, добар, несреќен, наивен, невин*. Слични на македонските синоними се и српските: *ограничен, тунав, прост*. Но, тие ги имаат следниве придавки за човечки особини: *јаден, необразуван, ружен, наивен, добар, неспособен, несреќен, среќен*.

За разлика од нив, руските испитаници на стимулусот *глуп* давале најчесто синтагматски одговори, а само неколку придавки: *мал, наивен*.

² Зборот во заградата има иста фреквенција на јавувања како и претходниот збор.

Се забележува дека сите четири народи имаат приближна претстава за тоа што претставува *глуб*.

6. Заклучни согледувања

Анализата покажа дека постои голема сличност помеѓу асоцијациите кај словенските народи, а пред сè кај Македонците, Бугарите, Србите и во помала мера Русите. А како и не би постоела кога помеѓу овие народи постои силна политичка, економска, социолошка и културолошка врска. Не само поради тоа што се соседи, туку и од анализата може да се види дека Македонците, Бугарите и Србите имаат ист поглед на светот, исти уверувања, па и исти стереотипи. Асоцијативното поле на придавката *глуб* од АРБЈ е најдивергентно, односно има најмногу различни реакции. Има дури 250 различни асоцијации од 583 испитаници, што е 42,8% од асоцијативното поле. За разлика од АРМЈ каде асоцијативното поле на *глуб* е хомогено, во АРБЈ тоа е хетерогено. Од високиот број различни асоцијации произлегува нискиот степен на стабилност на овој збор. Ова би требало да значи дека овој збор во менталниот лексикон на бугарските испитаници е нестабилен, односно се наоѓа некаде во периферијата, или, пак, можеби овој збор има повеќе значења, па реакциите се поделени и упатуваат на некоја од врските со различни значења. Како и да е, територијалната близина носи блискост во јазикот и нормално, блискост во сфаќањата и погледите за одредени поими.

Користена литература:

1. АРБЈ (2003) – Балтова, П., Ефтимова, А., Липовска, А., Петрова, К. *Български асоцијативен речник, прав и обратен*. Софија: Софийски универзитет „Св. Климент Охридски“, Руска академия на науките.
2. АРРЈ (1994; 1996) – Караулов, Ю. Н., Сорокин, Ю. А., Тарасов, Е. Ф., Уфимцева, Н. В., Черкасова, Г. А. *Ассоциативный тезаурус современного русского языка*. Т. I. Русский ассоциативный словарь. Кн. 1 Прямой словарь: от стимула к реакции. Москва, 1994; кн. 2 Обратный словарь: от реакции к стимулу. Москва, 1994; т. II кн. 3, Москва, 1996; кн. 4, Москва, 1996. Российская академия наук.
3. АРСЈ (2005) – Драгићевић, Р., Пипер, Пр., Стефановић, М. (2005). *Асоцијативни речник српскога језика*, Београд: Службени лист СЦГ, Филолошки факултет у Београду.
4. Драгићевић, Р. (2010). *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност.
5. Караулов, Ю. Н. и Коробова М. М. (1993). *Языковая способность в зеркале ассоциативного поля*. Известия РАН. Серия литературы и языка, Но 5.
6. Соколова, М. (2017). *Паронимите и асоцијативите во македонскиот современ јазик*. Скопје: Докторска дисертација